

Balló Adrienn

A cigánytelepek felszámolása

Óravázlat

A pedagógus neve: Balló Adrienn

Műveltségi terület: Nemzetiségi nevelés-oktatás

Tantárgycsoport/tantárgy: Cigány népismeret

Osztály/Csoport: 8. évfolyam

Témakör: Szociális kapcsolatok, Természeti és társadalmi környezet- Cigányok életmódja, életkörülményei a különböző történelmi korokban

Az óra témája: Letelepedés, lakhatás, lakás – Cigánytelepek felszámolása

A megvalósítás időtartama: 45 perc

Az óra cél- és feladatrendszere:

A tanuló:

- képes tájékozódni a történelmi időben
- ismeri és értelmezni tudja a múlt és a jelen cigányságot érintő folyamatait
- megismeri a hagyományos cigány lakókörnyezet jellemzőit
- megismeri a cigányság magyarországi megtelepedésének folyamatát

Nevelési cél: identitáserősítés, állampolgári nevelés

Oktatási cél:

- elmélyíti tudását, ismereteit a hagyományos cigány életmód terén

Az óra didaktikai feladatai:

Új ismereteket kialakító és feldolgozó tanóra, szövegértés, lényegkiemelés, logikai, kritikai gondolkodás fejlesztése, anyanyelv-fejlesztés, vitakultúra, érveléskultúra fejlesztése

Kerettanterv

A cigány, beás, romani nemzetiségi nevelés-oktatás kerettantervei

[Oktatási Hivatal](#)

[cigany_nepismeret_5-8_.doc](#)

Tantárgyi kapcsolatok:

belső cc: cigányság vándorlása, cigány nyelv, cigány kultúra

külső cc: történelem, földrajz, képzőművészet

Időkeret	Óra menete	Nevelési-oktatási stratégia			Megjegyzések
		Módszerek	Tanulói munkaformák	Eszközök	
RÁHANGOLÓDÁS					
2 perc	Csoportalakítás 4 x 4 fős csoport esetén	Képmozaik	Mozaik	1. sz. melléklet 4 különböző cigánytelepet ábrázoló festmény 4 darabba szétvágva	A festőművészek festményeit csoportlétszámnak megfelelő darabra vágjuk, a különböző mozaikdarabokat összekeverjük, majd szétosztjuk. Az összetartozó darabok tulajdonosai megkeresik egymást. A képrészleteket összeillesztik.
1 perc	„Működtető szerepkörök” kialakítása	KOOP	Egyéni munka	2. sz. melléklet/ ábra Szerep kártyák, filctoll A/ 4 lap	Mindenki húz egy kártyát, amin a szerepkörök vannak, illetve a hozzá tartozó filctollat is kiválasztják. /nyomolvasó, időfigyelő, jegyző, bátorító/ 4 x 4 fős csoport

5 perc	Keress, kutass! Gyűjt információkat az csoportod által kirakott festményről, festőművészről!	KOOP, Kutatómunka	Csoportmunka, szóforgó	Csoportonként 1-1 tablet/ laptop, internet, összeillesztett csoportképek, A/4 lapok a jegyzeteléshez	A csoportok az internet segítségével információkat gyűjtenek a csoportalakításnál kapott festményről, majd megosztják az információt a többi csoporttal.
JELENTÉSTEREMTÉS					
13 perc	Szakértői mozaik A telepről való elköltözés	KOOP	egyéni szövegértés	3. sz. melléklet/ Indukciós szövegek szerepkörök szerint	4. sz. melléklet • Az új ismeretet tartalmazó szöveget négy részre osztjuk. A csoport minden tagja más-más szövegrészt kap. • Mindenki egyénileg elolvassa a kapott szöveget. • Az azonos szerepkörűek összeülnek, megbeszélik az elolvasottakat, és közös vázlatot/fürtábrát készítenek
12 perc	Szakértői mozaik	KOOP	egyéni szövegértés		Mindenki visszamegy a csoportjába, és megtanítja a saját feldolgozott anyagát.
REFLEKTÁLÁS					
6 perc	Fülfentős	KOOP Szóforgó	Egyéni munka	A/ lap filctoll	5.sz. melléklet Minden csoport három állítást fogalmaz meg egy adott témáról: kettő igazat és egy hamisat. A csoportok ezeket az állításokat felolvassák egymásnak, a többiek pedig megpróbálják azonosítani a hamis kijelentést.
4 perc	Ellenőrzés csoportforgóval	KOOP Csoportforgó	Diákvartett	Számkártyák 1-3	

ÉRTÉKELÉS					
2 perc	Tanulói értékelés: „Vályogtégla”			6. sz. melléklet	
	Tanári értékelés				A tanár minden csoport munkáját szóban értékeli.

Óraterv („A” változat) és Óraterv („B” változat) sablonok forrása:

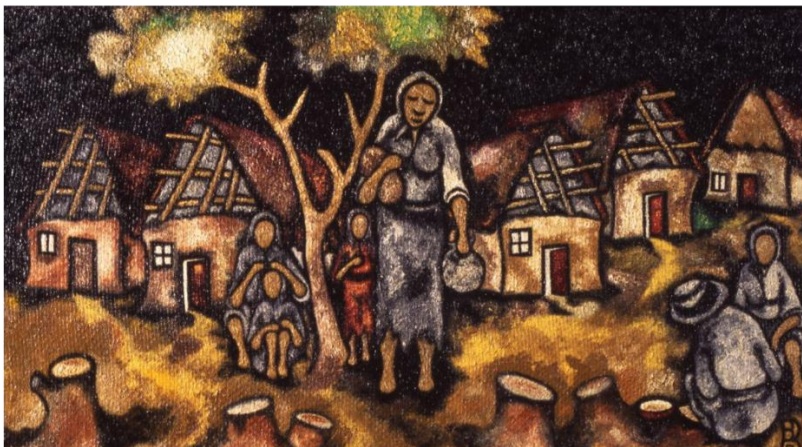
Sablonok – Oktatási Hivatal

https://www.oktatas.hu/kozneveles/pedagogusminosites/utmutatok_segedanyagok/sablonok

(letöltés dátuma: 2025.06.26.)

MELLÉKLETEK

1.sz. Csoportalakítás képei

CIGÁNYTELEP 1989., BALOGH BALÁZS ANDRÁS

(Olaj / farost, 40 x 74 cm)

kép forrása: <https://global.museum-digital.org/object/2180055>

(letöltés dátuma: 2025.11.05.)

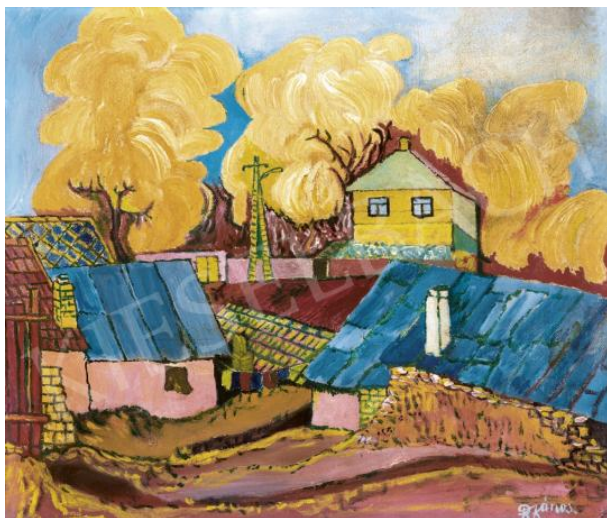

CIGÁNYTELEP, BALÁZS JÁNOS

(Vászon / olaj, 73x90cm)

kép forrása: <https://hu.museum-digital.org/object/655162?navlang=hu>

(letöltés dátuma: 2025. 11.06.)

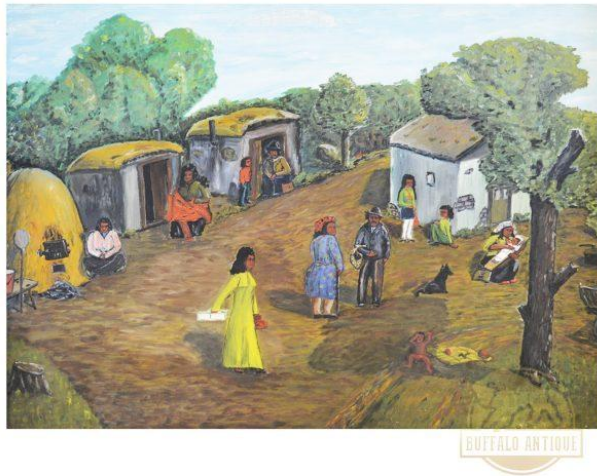

PÉCSKŐDOMBI CIGÁNYTELEP (Otthon) 1975, BALÁZS JÁNOS

(olaj, vászon, 46x54 cm)

kép forrása: https://www.kieselbach.hu/media/upload/thumbs/creation/41500/big_5cc852b1b28e7.jpg

(letöltés dátuma: 2025.11.06.)

CIGÁNYTELEP / CSINCSA

(Másolat Olaj, vászon, 60x80cm)

kép forrása: <https://buffaloantique.hu/product/ciganytelep/>

(letöltés dátuma: 2025.11.06.)

2.sz. ábra: Kooperatív szerepkörök eszközei

Fotó: Balló Adrienn

3.sz. Indukciós szövegek a csoporttagok számára

[KEMÉNY ISTVÁN: A magyarországi cigányság helyzete](#)

(részlet)

A telepről való elköltözés

A hagyományos telepről való elköltözésnek alapvetően két fajtáját különböztethetjük meg: **a hatósági átköltöztetést és a legalább részben saját erőre támaszkodó elköltözést.**

A hatósági átköltöztetésnek minden esetben jellemző vonása, hogy kényszerítő akció: nem a cigányok kezdeményezésére megy végbe: nem támaszkodik a cigány családokban és közösségekben meglévő erőforrásokra. Az átköltöztetés minden esetben új telepet hoz létre.

A létrejött új telepeket az alábbiakban az átköltöztetés fajtái szerint soroljuk típusokba:

Nyomolvasó

a.) Az átköltöztetés első típusánál az addig hagyományos telepen lakó cigányokat **meglévő régi épületbe (majorba, cselédlakásba, üzemen kívül helyezett szeszfőzdébe stb.) költöztetik.** Az átköltöztetés előtt a régi épületet rendszerint valamennyire rendbe hozzák és lakrészekre osztják. Az ilyen átköltöztetés egyik jellemző példáját Molnár Gyula tanulmányából idéztük:

Egyik községünkben a cigányokat, akik azelőtt a község szélén laktak, a községtől három kilométerre fekvő uradalmi majorba telepítették. A majorban három épületben laktak cigányok. Ezek közül az az emeletes épület a legnagyobb, amelyben a felszabadulás előtt az uradalom jószágkormányzója és családja lakott. A négyzet alakú udvaron jobbra húzódik egy másik épület, amelyet istállóból alakítottak át. A négyzet harmadik oldalán, tehát az intézői lakással szemben, attól kb. 80 méter távolságra termelőszövetkezet birkaistállója helyezkedik el. Az istálló fele egyúttal az udvar kerítését alkotja. Az istálló túlsó oldalán a birkák számára karámot kerítettek el. Ezen túl fekszik az a régi családépület, amelyet szintén átalakítottak a cigányoknak. A drótkerítéssel körülvett udvar egyik felén a tanács közös árnyékszéket épített, másik felén pedig kutat ásott. Az eredetileg 1 család lakóhelyül szolgáló emeletes épületben most 6 cigány család lakik, az emeleten 3 helyiségben 2 család, a földszinten 6 helyiségben 4 család. Ezt csak úgy lehetett elérni, hogy az eredetileg nagyméretű helyiségekből kis szobákat választottak le. Az épület rossz állapotban van, a vakolat hullik, az ajtó- és ablakok mozognak, rosszul zárnak. Rendesen fűteni nem lehet, mert a kémények is rosszak, kijavításukat a lakók a tanácstól eddig hiába kérték. A közös helyiségekben és a lakásokban mindenütt nagy a piszok és az elhanyagoltság. A közös használatban álló helyiségeknek, elsősorban a

lépcsőháznak és a WC-nek tisztántartásával senki sem törődik. WC-re felszerelt ajtók egyáltalán nem záródnak.

A régi istállóból 5 helyiséget alakítottak ki, ezekben összesen három család lakik. Ez az épület igen rossz állapotban van, az ajtók és az ablakok használhatatlanok. Az egyik lakásnak ablaka sincs, és csak az ajtón keresztül kap világosságot. A falakról hullik a vakolat, az egész épület gondozatlan, elhanyagolt. A padlózat földes, a falak 70-80 cm magasságban vizesek. Míg az intézői lakásról valóban el lehet mondani, hogy mint épület magasán a cigánytelep házainak színvonala felett áll, addig a régi istálló színvonalban nem különbözik egy cigánytelepi kunyhótól, és ma már eredeti rendeltetésének nem felelne meg.

A birka istálló mögötti épületben, ahol régen családlakások voltak, 3 lakást alakítottak ki. Az egyik szobából, konyhából, és kamrából, a másik kettő szobából és kamrából áll. Ezeket a lakásokat darabonként 5000 Ft-ért vásárolhatták meg a cigányok. Az átépítést, vagyis a lakások kialakítását ők maguk végezték.

Az egész telepen összesen 99 személy lakik, közülük 72 kiskorú, a zsúfoltság minden képzeletet felül múl. A hosszú idő óta összezsúfoltan lakó és a világtól gyakorlatilag elzárt emberek felfokozott idegállapotban élnek. Az élet minden természetes megnyilvánulása valamilyen sűrűlódás forrásává válik. A sűrűlódások pillanatokon belül hangos kiabálást, veszekedést eredményeznek. Klikkek keletkeznek, órák alatt felbomlanak, és újak alakulnak. A gyerekek játéka és szaladgálása szintén veszekedések forrása. Minden gyerekes ügyetlenség vagy csínytevés heves indulatokat vált ki. A telepen állandó a lárma, mert a szűk udvaron, vagy valamilyen lakásban néhányan mindig kiabálva, ingerülten vitatkoznak.

A zsúfoltság nemcsak a lakók együttélését teszi elviselhetetlenné, hanem a telep rendkívüli elhanyagoltságának is oka. A közös használatban álló helyiségeket közösen kellene takarítaniuk, ebben azonban nem tudnak megegyezni. Így azután senki sem takarít, a piszok és a szemet mindent elborít.

A lakóknak az is kedvét szegi, hogy az emeletes házzal szemben fekvő birkaistállóban a termelőszövetkezet 300-400 birkát tart. Az istállóból átalakított lakóépület vége érintkezik a birkakarámmal. Az udvart és a karámot csak egy drótkerítés választja el, alatta átfolyik a trágyalé a cigányok udvarára. A szélső lakás és a birkaistálló közti távolság 10 méter. Az állatok közelsége miatt az egész telepen orrfacsaró bűz uralkodik, a birkák jellegzetes szaga behúzódik a lakásokba és mindent átítat. A legyek valóságos felhőkben lepik el az embereket, az élelmiszert. Semmit sem tudnak ellene tenni, mert a legyek a birkaistálló trágyadombján tenyésznek. A közös árnyékszék az emeletes épülettől 40 méterre fekszik. Állapota leírhatatlan. A kút vize vöröses, tele van mindenféle piszokkal, íze édes, ihatatlan. Fogyasztása hasmenést okoz. A teleptől nem messze a termelőszövetkezetnek jó kútja van, innen azonban nem hozhatnak vizet, mert a szövetkezet ezt megtiltotta. A villany nincs bevezetve, petróleummal, gyertyával világítanak.

Helyesen állapítja meg a szerző, hogy az átköltöztetésnek ebben a típusában „az emberek a nyomasztó körülmények hatására rákényszerültek a közösségi és belső normáik feladására, ennek következtében kedvezőtlen körülményeket tovább rontják, a továbbromló körülmények további romlást okoznak. Az átköltöztetés önmagát fenntartó és visszafordíthatatlan folyamatot eredményezett, amelynek irányítását vagy befolyásolása lehetetlen.”

b.) A hatósági átköltöztetés mások típusánál az átköltöztetett cigányoknak csupán helyet jelölnek ki, amelyen azután maguk építik meg kunyhóikat. Ennek jellemző példájául egyik, nagyvárosi cigánytelepünk leírását idézzük kivonatatosan Havas Gábor tanulmányából:

„Ez a hely voltaképpen ipari melléktermékek temetője, vastagon borítva fekete salakkal. Eredetileg hagyományos erdei telepen élő román anyanyelvű cigányokat telepítettek ide. Az ipari környezet nyomasztó hatása különös erővel érintette az erdei élethez szokott cigányokat. Még ma is minduntalan előbukkan az öregek nosztalgiája a régi telep tiszta levegője után. „ide tettek minket, az Isten áldja meg. Kijött a bizottság, itt is gáz, ott is gáz, itt a fémgáz, ott a slumgáz. Az sokkal tisztább volt. A telep területe elég nagy volt ahhoz, hogy gyors növekedésnek induljon és gyűjtő teleppé váljék. A környezeti viszonyok kegyetlen szelekciót végeztek. A körülmények mágnesként vonzották a félig vagy egészen bűnöző cigányokat, akiknek csak a város közelsége volt fontos, igényeiket könnyen leszállították az adott lehetőségek szintjére. Később ugyan a hatóságok megtiltották új lakosok beköltözését, de ezt senki sem vette komolyan, és némi büntetéspénz befizetése ellenében mindenki jöhetett, aki akart. Az őslakosok közössége gyakorlatilag felbomlott. Bármilyen életformából érkezett valaki a telepre, mindenképpen deklasszáldott. A hagyományos román cigány telepen a családi élet ősi normák szerint rendeződik. A felbomlott telepen a család is teljesen felbomlott. A gyerekek hozzá vannak ahhoz szokva, hogy egészen kicsi koruktól kezdve, magukról kell gondoskodniuk, ha enni akarnak. Gondoskodnak, ahogy tudnak. Konyhakerteket dézsmálnak, koldulnak; boltokban lopnak, elmennek szemet hordani, stb. A család széthulló, rendezetlen életéből következik, hogy a férfi nő viszonylatok kibogozhatatlanok. Természetesnek veszik, ha a börtönbe került férfit nem várja meg az asszony, hanem összeáll valakivel. Sokszor nem lehet biztosan tudni, hogy melyik gyermek kitől van. Jellemző a prostitúció is. Idegen férfiaknak némi apróért a telepi gyerekek szervezik be a telepi nőket. Ezzel az életmóddal természetesen együtt jár az alkoholizmus. Ezt a cigány telepet városi nyomornegyed veszi körül. Az itt lakó családok élete nem sokban különbözik a telepi cigányok életétől. Ugyanúgy jellemző a lumpen, alkoholizáló, rendezetlen családi életű alacsony nivójú életforma. A kölcsönhatás a telepi és gyárvárosi negyed között igen nagy. Színterül szolgálnak a kölcsönhatáshoz a közösen látogatott kocsmák, az azonos munkahelyek és a gyermekek csavargásainak közös színhelyei. A telep legalapvetőbb közegészségügyi feltételeknek sem felel meg. Nincs semmifajta közmű, a régebben fűrt egyetlen kút használhatatlan. A telepiek az 1 km távolságban fekvő közkútra járnak vízért. A betegek és az öregek nem képesek ilyen távolságról cipekedni, és a telep melletti csatorna szennyezett vizét használják...A telep lakói teljes távlattalanság, beletörődés, fásultság jellemzi. Ritka az állandó munkaviszony, a folyamatos, rendszeres jövedelem. Csaknem teljes mértékben hiányzik a beosztás, a jövedelem tervszerű elköltése. Ezért az életszínvonal még a jövedelem adta lehetőségeknél is alacsonyabb. A családi élet rendezetlen, a szexuális kapcsolatok töb-birányúak, az emberi kapcsolatokat érzelmi sivárság jellemzi. A gyerek és a szülő közti kötődés az átlagosnál lazább. Az alkoholizmus igen erős. A 14 éven felüliek igen nagy része büntetett előéletű. Előfordulnak különös kegyetlenséggel elkövetett büntettek. Uralkodnak az antiszociális magatartások.”

c.) A hatósági átköltöztetés harmadik típusában a cigányokat e célra épített vagy régebben meglévő és üresen álló barakktelepre költöztetik.

Egyik vidéki városunk barakktelepének rövid ismertetését Solt Ottilia feljegyzéséből idézzük:

„A barakktelepen néhány éve kitermelte a létező szemét valamennyi fajtáját. Minden barakknak megvan a maga prostituáltja, aki a szomszédos családok házasságait tönkreteszi és nyakukra hozza a rendőrséget. Meg van a maga elme betege és bűnözője is. Az idekerülő családok férfi tagjai bicskázó és durva iszákossá válnak néhány hónap alatt. Az asszonyok türelmetlenek, verik, rángatják a gyermekeket. Azok közül, akik rendszeres munkát vállalnak sokszorosan nehezebb körülmények között viselik a nők szokásos terheit, azok, akik gyermekeikkel otthon maradnak, be vannak zárva ebbe az iszonyatos táborba... Dúl a gyűlölködés, a gyilkos indulatok, felnőttek, gyerekek, nők és férfiak egyaránt fizikai agresszióval élnek egymással szemben. Kés, téglá, balta és ököl egészíti ki a napi átlagban két rendőri feljelentést. Minden második cigány vagy most ült, vagy most jött a börtönből vagy most megy oda. ...A barakklakásokban elviselhetetlen az élet, mondhatnánk úgyis, hogy élhetetlenné válnak az emberek Szerencsésebb társaikra irigyen, sértetten követelőznek, öngyilkossággal, családiritással fenyegetőzve szaladgálnak a tanácshoz, marakodnak, lesik, hogy kinek könnyebb valamivel az élet és, a „többletett” igyekeznek keserűvé tenni.

Egy másik vidéki barakktelep leírását Molnár Gyula tanulmányából idézzük. *„A barakk lakóinak száma 9 felnőtt és 17 gyermek. Az épület fala kb. 6-8 cm vastag habsalakból készült elemekből áll. Belül a falakat furnérlemez borítja. A tető lapos, vékony lemezekből készül, alig szigetel. A padozat mindenütt beton. Kémények nincsenek, a füstcsöveket a tetőbe vágott nyílásokon vezetik ki szabadba. Fáskamrájuk nincs, tüzelőjüket egyébként is szűk lakásukban tartják. Az udvaron a tanács épített egy árnyékszéket, azt azonban a múltévben 'valaki feltüzete' –mondják szegyenkezve. Pillanatnyilag nincs árnyékszékük, az út másik oldalán elterülő szemétteltelepre járnak. Az udvaron a tanács kutat is ásott, de a kútból feljön a talajvíz. A KÖJÁL megállapította, hogy a víz fertőzött, és felhasználását megtiltotta. Az udvaron egy vízcsapot is találunk, a tanács azonban ezt is lezárta, mivel a csap vizét szintén fertőzöttnak találták. A telep mellett a Költségvetési Üzem a városi vízvezetékéből kapja vizet. Innen azonban a cigányok csak akkor tudnak vizet hozni, ha az üzemben olyan dolgozó tartózkodik, aki azt megengedi. A cigányok által főraktárosnak nevezett üzemvezető pl. nem engedi meg. Magam láttam, hogy a vízért küldött gyerek üres vödörrel jött vissza. Ilyenkor a kb. másfél kilométer távolságra lévő utcai vízcsapról hozzák a vizet. A villany a barakkokba be van ugyan vezetve, de az Elektromos Művek az áramot kikapcsolta. Az egész épületben ugyanis csak egyetlen villanyórát szereltek fel, a villanyszámlát tehát közösen kellett volna fizetniük. Az egy családra jutó hányadban nem tudtak megegyezni, ezért senki sem fizetett, és az áramszolgáltatást megszüntették. A lakások elhanyagoltak, piszkosak. Bútoruk alig van. A helyiségek kis mérete miatt a fekhelyek felállítása után alig maradt szabad terük egy két ócska szekrény, pár asztal és hokedli felállítására. Sperhardon főznek, ezzel fűtenek is. Télen azonban a helyiségek kifűthetetlenek, mivel vékony falak, a szigetelés nélküli tető, a rossz ablakok és ajtók következtében a meleg azonnal eltávozik. Egészségügyi állapotuk ennek megfelelően a lehető*

legrosz-szabb. A gyerekek egész télen betegek, részben a lakás, részben annak következtében, hogy egymást fertőzik. Ezen a télen két öthónapos csecsemő tüdőgyulladásban halt meg. Az ősz és a tél a felnőtteket is erősen megviseli, szinte valamennyien reumatikus fájdalmakról panaszkodnak. Az utca másik oldalán a barakképületekkel szemben lápos, mocsaras, vizenyős rét húzódik, amelyet most töltenek fel törmelékekkel és szeméttel. A szeméttelep a legszélső falaktól kb. 10 méter távolságra kezdődik. A szeméttelpről átjövő patkányok szinte az egész barakképületet ellepik, ott szaladgálnak az udvaron éjszaka az alvó emberek ágaira másznak. Az egyik kisgyerek kezét a patkány olyan súlyosan megmarta, hogy orvoshoz kellett vinni. A patkányok ellen semmit sem tudnak tenni, mivel a szeméttelen szaporodnak. A felfedezett járatokat betömik ugyan üvegcsereppel, ez azonban mit sem ér. Mérget a gyerekek miatt nem mernek lerakni.”

Mindhárom említett típus közös jellemvonása, hogy az áttelepítés érvénytelenné tette a közösségi élet régi formáit, normáit, szokásrendjét. Ami ezek után létrejön, az a teljes bomlás állapota. A második és a harmadik típus még az első típusnál is kedvezőtlenebb, mert a felbomlás lumpen elemektől származó negatív mintákhoz kapcsolódik, és a cigányok a bűnözés útjára lépnek.

d.) Az említett három típusnál kedvezőbb az átköltöztetés negyedik típusa, amelynél a cigányokat „Cs” lakásokba költöztetik, de oly módon, hogy a „Cs” lakások sora a nem cigány településtől elkülönül, új telepet alkot. (Ezt a típust meg kell különböztetnünk az elköltözésnek attól a típusától, amelynél a cigányok „Cs” lakásba költöznek, de nem erőszakkal telepítik oda át őket, hanem csak lehetőséget nyitnak erre, és ők maguk, önként költöznek át.

A két típus nem mindig különül el élesen egymástól, mert a városrendezési tervek során a régi cigány telepek szanálása azzal kezdődik, hogy a jobb módú tehetősebb vagy nagyobb összeköttetéssel rendelkező cigányok önként átköltöznek az újonnan épített „Cs” lakásokba, majd megkezdődik a kötelező átköltöztetés. Ha mindenki „Cs” lakáshoz jut, akkor a kötelező egyben önkéntes is, hiszen a cigányok alig várják, hogy kijussanak a telepről. Ha nincs elég „Cs” lakás, de a szanálási tervet a városi tanács végre akarja hajtani, akkor következnek a valamilyen okból üresen álló barakkok, ahová a cigányokat rendszerint csak rendőri segédlettel lehet átköltöztetni. A szanálási akciók a különböző városokban különbözőképpen mennek végbe. Egyes helyeken a „Cs” ház a cigányok tulajdonába megy át; ennek érdekében bizonyos előlegként szolgáló készpénz lefizetésére kötelezik őket, s a további részleteket keresetükből vonják le. Más helyeken a „cs” lakások az Ingatlankezelő Vállalat tulajdonába kerülnek, ez utóbbi igyekszik a házakat az OTP-nek átadni. Az OTP viszont arra törekszik, hogy a házakat eladja a cigányoknak. Legtöbb városunkban egymás mellett állnak cigány tulajdonban és tanácsi tulajdonban lévő házak, anélkül, hogy a cigányoknak világos képük lenne a jogi helyzetről.)

A „cs” lakások elvileg megadják a lehetőséget elfogadható színvonalú életforma kialakításához. A régi épületbe, barakkokba való költöztetésnél a hatóság nem gondoskodik arról, hogy a cigányok elfogadható kúttal és villannyal ellátott, a kulturált élet alapjait biztosító épületekbe költözzenek. Ezekben a típusokban tehát nem teremtik meg a cigányság felemelkedésének anyagi alapjait. Még kevésbé beszélhetünk erről azoknál az átköltöztetéseknél, amikor egyszerűen új helyet jelölnek ki a cigányoknak.

A közösségi élet felbomlásának kedvezőtlen hatása azonban itt is érvényesül. Az erőszakos hatósági beavatkozás csökkenti a telep ellenálló képességét a felhígulással szemben. Máshonnan származó cigányok beáramlásával a telep rendszerint heterogénebbé válik. Mégpedig többnyire negatív irányban. A telepek feltöltődnek lumpen elemekkel. Mindez deklasszált lumpen életforma tipikussá válását segíti elő.

A hatósági átköltöztetések tehát általában abban az irányban hatnak, hogy felbomlasztják a hagyományos normák és formák kötőerejét, és végső soron akadályozzák a cigányság közeledését a nem cigány lakosság életformájához. Másik veszélye az így kialakított új telepeknek, hogy erős elszigeteltségük miatt színes gettó kialakulásával fenyegetnek. A cigányság minden erejével asszimilálódásra törekszik, de ha e törekvések útját akadályok torlaszolják el, és a beolvadni akaró cigányokat mesterséges eszközök szigetelik el, akkor erősödik a színes kisebbséggé alakulás tendenciája.

Említettük, hogy a „Cs” lakások elvileg megadják a lehetőséget a réginél magasabb színvonalú életforma kialakításához. Ez az elvi lehetőség a gyakorlati megvalósítás során gyakran elsikkad. A „cs” lakások építésekor sokszor nem gondoskodnak megfelelő távolságban elhelyezkedő kútról. Előfordul, hogy a vizet több száz v. 1 km távolságból kell hozni. A „cs” lakások települési elszigeteltsége azt eredményezi, hogy az iskola a cigánylakásoktól igen nagy távolságban van, megközelítése igen nehéz. A házak alapozása nagyon sokszor nem megfelelő, szigetelésük kifogásolható, a falazás nem felel meg az előírásoknak, az ajtók ablakok, már átvételkor sem záródnak rendesen. A lakások építését állami vállalat rendszerint nem vállalja, a szövetkezetek és a kisiparosok pedig igen gyakran nem teljesítik az előírásokat. Idézzük Berkovits Györgynek a Valóságban megjelent cikkéből.

„A cigánytelep lakói örültek, hogy rendes, új házakban élhetnek ezentúl, havi néhány száz forintos részletfizetés ellenében. Ezenkívül csak annyit tudtak: ki az a kis iparos, aki lakásaikat építi. A hatóságok nem tartották elég éretteknek a cigányokat arra, hogy kölcsönt leszámolják a kezükbe. A vállalkozó szellemű kisiparosban megbíztak annyira, hogy benyújtott számláira, az OTP-be, bediktálta, hogy éppen kinek a házához vásárolta a számlán feltüntetett építőanyagokat, hogy kinek a házán dolgozta le a kimutatásban szereplő munkaórákat. Megkapta a pénzt, annak kölcsönszámlájáról, akinek - bemondása szerint - anyagot szállított, vagy akinél - állítása szerint - dolgozott. Pontosan tudta, milyen gyorsan fogy a 25 építkező család kölcsöne. Csak a 25 családnak nem volt erről fogalma. De arról sem, hogy mennyi és milyen anyagot kapnak pénzükért, hogy hány munkaórát számol el a kisiparos terhükre. Azt sem tudták, mikorra kell elkészülnie a lakásoknak. Az építetők és a kivitelező nem kötöttek szerződést. Ezért a mester mondhatott, amit akart, senki sem ellenőrizhette állításainak igazát... Pontos határidőket sohasem tűztek ki írásban, legfeljebb szóban emlegettek dátumokat. Eltelt két év, és még mindig csak a dátumok emlegetésénél tartottak...Végül kitűzték az építkezés befejezésének határidejét 1969. április 30-ra. A házak ezután sem készültek el, de az építetők számlájáról elfogyott a pénz. Ekkor a kisiparos visszaadta iparengedélyét...A szakértő bizottság tagjai legnagyobb építéstudományi intézetünk mérnökei voltak... jelentették, hogy ezeknek a „cs” házaknak az alapját kézzel is ki lehet bontani, szigetelésük a magas talajvíznek kitűnő felszívódási lehetőséget biztosít, padló helyett csak a földet döngölték simára, a padlásra nem lehet felmenni, mert leszakad, a hőszigetelés olyan minimális, hogy fűteni sem érdemes. Az analfabéta cigányok nem mentek perre, nem ismerik jogaikat. S nem tudják, milyen egy jó ház. A mérnökök kábán álltak, tízezreket érő műszereik mellett, arcuk égett a felháborodástól, azon csodálkoztak, hogy ilyen szemérmetlen és nyilvánvaló hibák ellenére mindenki ölvetett kézzel ül... Nem akarták elhinni, hogy a tanács kiadta a lakhatási engedélyeket.”

4. sz. melléklet

Szakértői mozaik módszer leírása:

Kiscsoportos tanulásszervezési módszer, amely a rendelkezésre álló források csoportok közötti felosztásán és feldolgozásán alapul.

A szakértői mozaik lépései (Arató és Varga, 2006. 131-135. o.):

1. Szakértői csoportok felállítása. (Lehet véletlenszerű vagy tudatosan kialakított.)
2. Csoportonként különböző feldolgozásra váró anyagok közrebocsátása. (indukciós szövegek)
3. Egyéni olvasás és értelmezés, illetve jegyzet készítése.
4. Közös értelmezés a szakértői csoportokban.
5. Közös jegyzet készítése.
6. Egyéni jegyzet készítése a szakértői csoportokban ülő társak ötletei, útmutatásai alapján. Felkészülés egy másik csoportba való áttéréshez.
7. Újabb csoportrendeződés.
8. Az eredeti szakértői csoportok által készített jegyzetek (plakátok stb.) mindegyike egy-egy asztalhoz kerül, és a készítésében részt vett csoporttag referál a többieknek a jegyzet alapján. Az eredeti szakértői csoportok által készített jegyzeteket aztán továbbadják a csoportok egy másik csoportosulásnak, és az eljárás megismétlődik.
9. A csoporttagok lehetőséget kapnak, hogy az eredeti szakértői csoportok által készített jegyzeteket kiegészítsék, vagy saját jegyzetet készítsenek.

forrás: https://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/egyiptom_programcsomag/4_szakrti_mozaik.html

(letöltés dátuma: 2025. 11.11.)

5.sz. melléklet

Füllentős

FÜLLENTŐS: 2 igaz 1 hamis állítás

1. állítás:

2. állítás:

3. állítás:

A "Füllentős" módszer egy kooperatív tanulási technika, melynek lényege, hogy minden csoport három állítást fogalmaz meg egy adott témáról: kettő igazat és egy hamisat. A csoportok ezeket az állításokat felolvassák egymásnak, a többiek pedig megpróbálják azonosítani a hamis kijelentést.

A módszer lépései

Feltételek megadása: Minden csoport írjon az adott témához 2 igaz és 1 hamis állítást.

Felolvasás: A csoportok felváltva felolvassák az állításokat.

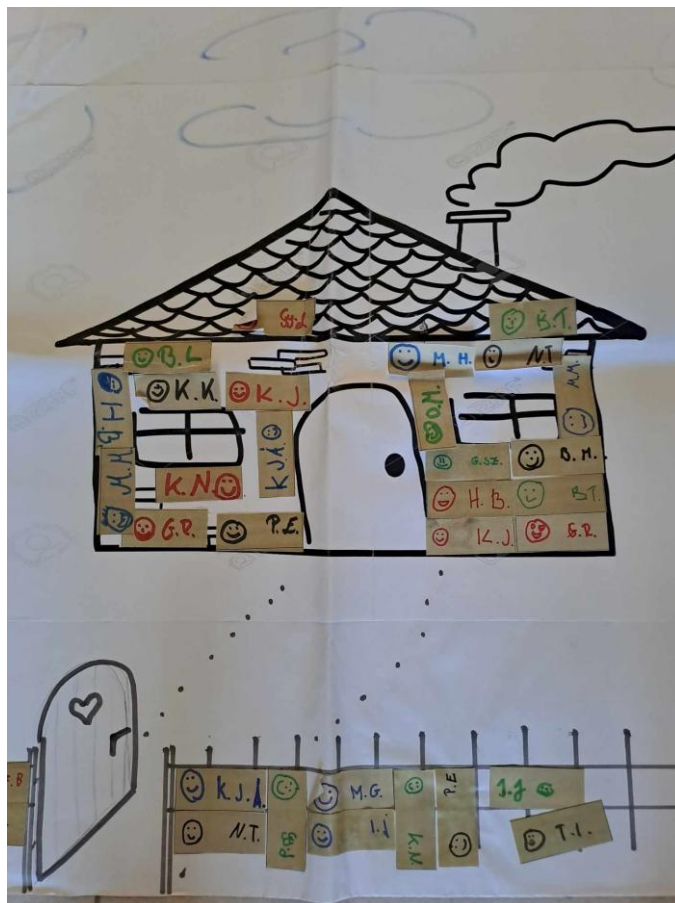
Azonosítás: A többi csoport vagy diák megállapodik, hogy melyik állítás a hamis.

Válaszadás: A csoport kijelölt tagja (pl. időgazda) jelzi a hamis válasz számát számkártya felmutatásával vagy az ujjával.

6.sz. melléklet

Értékelés – vályogház építése

A ház képét felragasztjuk a táblára. Minden tanuló kap egy kis „vályogtégla” méretű papírdarabot, amire a kooperatív szerepkörének megfelelő színnel felírja a monogramját és rajzol az órai hangulatának megfelelő smileyt. Ezek után minden diák kimegy a ház rajzához és elhelyezi kis táblagyurmával a „téggláját” annak alapján, hogy mennyire tudta tanórán elsajátítani a tananyagot. Ha mindent megtanult már a tanórán, akkor a házikó részre, ha még van mit tanulnia otthon a tananyag elsajátításához, akkor a kerítésre ragasztja a téggláját.

Fotó: Balló Adrienn